*మాలదాసరి

వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు

౧

సోమశర్మది రాకాసి పట్టు. అతఁ డాపట్టుతో పదునాలుగు విద్యలను సాధించెను. అతఁడు చిన్ననాఁట నుండియు 'యతి యనిన ప్రతి' యనియు 'ఎడ్డెమనిన తెడ్డె' మనియు అను అలవాటు కలవాఁడు. అతఁ డిపుడు తార్కికులకు వాకట్టు. అతని యెదుట శాబ్దికులకు మూఁగనోము. అతఁ డేశ్రౌతిని ప్రాయశ్చిత్తము చేయింపక విడిచిపెట్టలేదు. అవధానుల కతఁడు గండమాల. స్మార్తము చేయించువారలకు పెద్దపులి.

అతఁడు పలువుర ఢక్కలను పగులఁగొట్టించెను. వాదములలో పందెము వయిచి పలువుర తలలు గొరిగించెను. కొందఱ చెంపలు చెప్పులతో వేయించెను.

అతనికి వేదాంత మనిన మంట. కయ్యాల కామయ్య కావున ఆవాదములలోనికిఁ గూడ దుమికి పెద్దలతో ఓడియు నాకోడియే గెలిచె నని చిల్లరరాజుల కడ నతఁడు లేతసారకాయలు కోయుచుండెడివాఁడు.

సోమశర్మకు ధనమే సగుణబ్రహ్మము. వాదమే నిర్గుణబ్రహ్మము. యాచనమే భజనము. చాటుపద్యపఠనమే సహస్రనామపూజ.

ఒకసదస్యమున అగ్రతాంబూలముగురించి మీమాంస కలిగెను. ఏండ్లకు చిన్నయయినను కర్మలలో పెద్దయగు నొక బ్రాహ్మణునకు అది లభించెను.

తాంబూలముతో పని లేకయే సోమశర్మ యధర మెఱ్ఱబాఱెను. మోము చెమరించెను. గొంతుక డెక్కపట్టెను. అతఁడు లేచి—

'అగ్రతాంబూల మిచ్చితి రథమునకును
పెండ్లి చేసితి రీరీతి పింగు పగుల—'

అని రెండు పాదములు మట్టి తిట్టి లేచి పోయెను. ఆనాఁటినుండి సోమశర్మ కగ్రతాంబూలమునెడ నాగ్రహము కలిగెను. దానికి యజ్ఞము చేయ సంకల్పించుకొనెను. యాగభిక్షకు బయలుదేఱెను.

అపుడు కురుంగుడిలో బ్రహ్మోత్సవము. 'అచట పారాయణము చేసి గడనసేయవచ్చును. వాదభిక్షయు, యాగభిక్షయు వేఁడి మూటకట్ట వచ్చును' అని యెంచి సోమశర్మ కురుంగుడికి మూటకట్టెను.

౨

కురుంగుడికి దవ్వుగా నొకమాలపల్లి కలదు. అందు చెప్పరానివాఁ డొకఁడు కలఁడు. చెప్పులు కుట్టుటలో నతఁ డందె వేసెను. మోటబానలకు వానిదే యొరవడి. కోశేరు వేయుటకు వాఁడు పెట్టినదిపేరు. పశువుల కతఁడు బలరాముఁడు.

బ్రాహ్మణుని గనినంతనే కానఁబడనంత దవ్వుగా నతఁడు పరుగెత్తును. దేవళపు శిఖరము కానిపించినంతనే పొరలుదండములు పెట్టును. అతఁడు మసిపాఁతే ముడిఁచిన మాణిక్యము.

వానిచెవుల శంఖచక్రాకారము లయిన రెండిత్తడి కమ్మలు. మెడలో గవడ తులసిపూసల తావళము. మేన పట్టెవర్ధనములు. తలమీఁద తిరుపతివెంకన్న పాదరక్షు. ఆపైని మొగలియాకు గొడుగు. బుజమున ప్రాని చీటి తాళములు. చేత గుర్రపు వెంట్రుకలఁ గుట్టిన ఓటికిన్నెర. అతఁ డీవేసముతో ప్రతిదినమును తెలవాఱుజామున కురుంగుడికి వెళ్లి బరువులు డించి ప్రాకారమువెలుపట మంగళకైశికి రాగముతో భగవంతుని గానము చేయుచుండును.

* పురాణాంతర్గత మగు ఈకథను కృష్ణరాయలు ఆముక్తమాల్యదకు కానుక యిచ్చిరి. దానికి ఇది కొంచెము మార్పుతో అనుకరణము.

కోవెల తూమునుండి జాలువాఱు మురికినీరు శూద్రుఁ డొకఁ డీయఁగా నతఁడు కనుల కద్దుకొని నెత్తిని జల్లుకొని త్రావి ప్రసాదము పంచిపెట్టువఱకు కనిపట్టియుండును. పిదప శూద్రుఁ డెవఁడేని తనభక్తికి మెచ్చి తాను దెచ్చికొనిన ప్రసాదమునందు కొంత యిడ రాఁగా నతఁడు కిన్నెరజాఁపి దానిపయి నుంపించికొని అతనికి మ్రొక్కి సాపడి తాండవ మొనరించును. పిమ్మట గ్రామపు వెలిదారిని బడి తన పంచమస్వరము వినిపించి కోయిలలచేఁగూడ ననిపించి తనగుడిసెకు మరలుచుండును. ఇది యతనికి నిత్యవ్రతము.

స్వామి తిరునాళ్ల కూళ్లన్నియు కోవెలముందే యుండెను. త్రివర్ణేతరులగు భక్తు లందఱును ప్రాకారము వెలుపటనే మాలదాసరిసంకీర్తన మాలకించుచుండిరి.—

ఏదీ? మూఁడు పాదా
మూలు భూదా
న మి చ్చేదా
నంటి వేదీ?

3

వామనస్వామి వాకిట నున్న మాలని గానమునకు సొక్కుచుండెనా లేక తన యెట్టెదుటి సభామంటపమునఁ గూరుచుండియున్న బ్రాహ్మణుల శాస్త్రార్థ మాలకించుచుండెనా?

చోళేంద్రసింహుఁడు వీవన పూని కన్ను లఱమోడ్చి బాపనసాములకు విసరుచుండెను. పలువురు శిష్యులతో సోమశర్మ సభామంటపమునఁ బ్రవేశించెను. పండితులమీఁద కన్నులచే నిశితబాణముల గుప్పి మహారాజసన్నిధానమున కేఁగి —'దేవా! ముందు వాదభిక్షయుఁ బిదప యాగభిక్షయు దయ చేయునది' అని యతఁడనెను.

రా జొకతూరి కను లెత్తి నమస్కరించి 'అయ్యా! వాదము జరుగుచున్నది; సభలోనికి దయచేయుఁడు' అనెను. అనిన వెంటనే సోమశర్మ కుడికాలు ముందు పెట్టి వాదమున కురికెను.

'భక్తిచే మాలనికిని స్త్రీకినిగూడ ముక్తి సులభము' అను ప్రసంగ మపుడు నడచుచుండెను.

సోమశర్మ వెంటనే యిటు లనెను—'భక్తిచే ముక్తియే? ముక్తి పప్పా లేక ఉప్పా? పెద్దపెద్దకుండలాలవారికే లేదే, మాలలకుఁగూడ పంచిపెట్టుచున్నారే? భక్తి కల్లు. దానఁ బిచ్చి యెత్తును. కర్మతోఁ గూడని భక్తి హేయము. కర్మమార్గమే క్రమమార్గము. ఈమార్గమున మాలఁడు ఉత్తరజన్మమున పశు వగును. ఏలయందురా, వానిగోఘను గాని వానికుక్కను గాని మనము దాఁపునకు రానిత్తుము గాని వానిని రానీయము గదా! వానికన్నఁ బశుజన్మ ముత్తమము. వాఁ డాజన్మము నుండి శూద్రుఁడై క్రమముగా బ్రాహ్మణుఁడై యజ్ఞము చేసి సన్న్యసించి ముక్తి చెందును. ఇదియే శాస్త్రసిద్ధము.'

'కర్మ జఘన్యము. భక్తి ముఖ్యము. దాని కెవరి యెడను పక్షపాతము లేదు. అంతరువులు లేవు' అని ఆవలిదెసనుండి ఖండనము వచ్చెను.

'మీవి చిల్లరశాస్త్రములు. మీరు పాషండులు. నూటపదకొండులు. కర్మబాహ్యులు' అని సోమశర్మ చివాలున రాజుకడకుఁ బరువిడి 'తా మిపుడు వాదము వినవలయును' అనెను.

రా జిటు లనెను—'వామనస్వామి మీ వాదము నాలకించుచుండెనా లేక ఆగానము నాలకించుచుండెనా?'

అందఱును కిలకిల నవ్విరి. సోమశర్మ అగ్నిశర్మ అయిపోయి—'ఆ మాలముండకొడుకులకే యివి రోజులు. వారినే ఇచటఁ బూజింపుఁడు' అని మహారాజును, పండితులను తూలనాడి రుసరుసలాడుచు రివ్వున ప్రాకారము వెలుపటికి వచ్చెను.

౪

సోమశర్మ యెట్టెదుట మాలదాసరి. వాని చుట్టును మాలమూఁక. దానిచుట్టును సాతానులగుంపు.

మాలఁడు భగవంతుని పాడిపాడి 'తకఝుం తకఝుం తామరసాక్షా' అని తాండవింపఁదొడఁగెను. వాని గండస్థలము లానందాశ్రువులతోఁ దడిసి చెక్కిన యింద్రనీలపుముక్కలా యనునటు లుండెను. వాని హస్తమునందలి కిన్నెర రామచిలుకవలె పలుకుచుండెను. అతని తాండవముచే గుండులే నీరయిపోవుచుండఁగా భక్తుల గుండెలు కరఁగుట యేమంత వింత?

కొండంత యీసు సోమశర్మకనుల కెగఁదట్టెను. 'ఇది యేమంత పాండిత్యమా? వాదమా? విద్యయా? కళయా? ఈపిచ్చియొగురుట చూచుటల కెంతసభ? పిచ్చి (చ్చు) గుంట (టు) లవారి పెండ్లికి గంగిరెద్దుల వారి గానమఁట! ఛీ ఛీ ఛాండాలుఁడా! నీకే యిచట బ్రహ్మోత్సవము! బయట నేమి గతి? లోపలికి విజయం చేయుము' అని యనెను.

'తకఝుం తకఝుం—తామర సాక్షా?'

'నీతకఝుం తగులఁబడ! ఆవలికి ఛావు!'

మాలదాసరి తాండవమునడుమఁ గొంచెము తూలెను. శరీరము స్తంభించెను. మూపునిలిచెను. కంఠమున గద్గదిక యేర్పడెను. వెంట్రుకలు నిటారుగా నిలిచెను అడవిమేఁత కరిగిన తల్లికి అఱచు లేఁగవలె దాసరి 'గోవిందా' అని యఱచెను.

ఆయఱపుతో ఆలయము మాఱు మ్రోఁగెను, చుట్టు నున్న జను లందఱును 'గోవిందా' యని యఱచిరి. దానితో గ్రామమంతయు 'గోవిందా' యయి పోయెను.

'ఛీ ఛాండాలుఁడా! ఆవలికి పో.'

ఆ మహాధ్వనిలో ఈ సోమశర్మకీచుధ్వని వినువారెవరు? సోమశర్మ మఱి చేయునది లేక తిట్టి తిమ్మి చేతికి దొరకిన రాలు తీసి రువ్వి, 'తొలఁగుఁడు! తొలఁగుఁడు' అని కేకలు వేసెను. జనులు పాయ యిచ్చిరి. మాల లెల్లరును కాకులవలె లేచిపోయిరి.

దాసరి యొకఁడే తన్మయుఁడయి నిలువఁబడి యుండెను. అతని పెడతలమీఁద నొకరాయి విసురుగా పడెను. బుస్సున గక్త మెగసెను. దాసరికి తెలివి వచ్చెను. పెడతలగాయమును అఱచేత మూసిపట్టి సాష్టాంగపడి 'అపరాధమును క్షమింపుఁడు' అని సోమశర్మను వేఁడికొని మాలదాసరి దూరదూరముగా తొలఁగి పోయెను.

'ఈయేఁడు పిండాఁకనే యేడ్వకపోతివా? పూవువలె పోయియుందువే' అని సోమశర్మ వెళ్లిపోయెను. అతని వెనువెనుకనే శిష్యులును కర్మవాదులును వెనుకముందులు చూచుకొనుచు నిర్గమించిరి.

౫

ఆవెళ్లుట వెళ్లుట సోమశర్మ మధుర వెళ్లెను వెళ్లిన కొలఁదినాళ్లకే అతని కలహకంఠ మందఱకును కర్ణజ్వరము కలిగించెను. అతని ధనాశముందు సముద్ర మొక చెరువు. శాస్త్రార్థములలో నతని కెటఁ జూచినను చేటదెబ్బ వినఁబడఁజొచ్చెను. మొండి శిష్యుఁ డొకఁడు తక్కఁ దక్కినవా రందఱును అతనిని విడనాడిరి.

అతఁ డిట్టి కలవులోఁగూడ ధైర్యము విడువలేదు. వెలివేయఁబడినవారిచుట్టును తిరిగి లఘుప్రాయశ్చిత్తములు పెట్టి వారిపంక్తిని గుడిచి బంగారము గడించెను. భాస్కరాచార్యులలోఁ గూడి కోమటియిండ్ల పుణ్యాహములలో దెబ్బలాడి బియ్యము సంపాదించి సంచుల కెత్తెను. గ్రహణములలో జపములు స్నానములు చేసి ఆపుణ్యమును దొరలకు ధారాదత్తము చేసి ఆర్జించెను. మహిషీదానములకు మేషీదానములకు అప్పులదానములకు పత్తన మెల్లయుఁ గుత్తగొనియెను. బ్రాహ్మణార్థములమీఁద బ్రాహ్మణార్థము లొనరించెను. దర్భపోటులకు పిలువనినాఁడు చనవు చేసికొని వెళ్లి పిలిపించికొని పితృశేషము తినఁదొడఁగెను. దానికిని అభావము కలుగఁగా పూఁటకూళ్ల మెతుకుల కలవాటుపడెను. ఇంతటితోఁ బోక వీనియన్నిటిని తల దన్నిన తులాభారదాన మొకటి గైకొనెను.

ఇటులు కూడఁబెట్టిన పప్పుప్పునేబియ్యము లమ్మి మిగుల డబ్బుతోఁగూడ కోమటికి వడ్డి కిచ్చెను. ఇపుడు

తనను బిలుచువారెవరును లేరు. పట్టవలసిన చేదుదానము లన్నియు నయిపోయెను. రొక్కమిచ్చి యఱకూళ్లు మెక్కవలయును. పైఁగా శిష్యుఁ డొకఁడు. కావున నతఁ డింటికిఁ బోవసమకట్టి మాదిగవాడకు వెళ్లి చెప్పులు కొని నూనె పట్టించి తంగేడాకు కట్టి తెచ్చుకొనెను. గడ్డము చేయించుకొని వేనీళ్ల యంగడికిఁ బోయి వెల యిచ్చి దరువులమీఁద దరువులతో తల యంటించుకొనెను. వంటపూఁటింటి కెప్పటికంటె నెక్కుడుగా పాలు పెరుఁగునే కూర లంపెను. వక్కలాకులతో అడపము నింపెను. శిష్యుని బుజము మీఁదికి బియ్యపుమూట తయారుచేసెను. ఆలికి రంగురంగుల చీరలు కొనెను. పిదప కోమటికి యింటికి వెళ్లి అరుఁగుమీఁదఁ గూరుచుండి తాటాకు పట్టుకొని సెట్టిని డబ్బిమ్మనెను. అతఁడు వడ్డితోఁగూడ డబ్బు సోమశర్మముం దిడెను. సోమశర్మ ఒకొక్క పద్దే చదివి బియ్యము మొదలగు ద్రవ్యములకు వెల తక్కువ కట్టితివనియు, ఇచ్చిన తిథులింకను లోఁగడి వనియు, అనుకొనిన వడ్డి వేఱు; ఇపుడు చెప్పు వడ్డి వేఱనియు అల్లరి చేయఁ దొడఁగెను. కోమటి కాతా తెఱచి బియ్యములోనగువాని పద్దులును వెలలును చూపెను. తిథులును సోమశర్మ వ్రాలును గనఁబఱిచెను. వడ్డియు వ్రాఁతలోఁ జూపెను. సోమశర్మ 'ఇది యంతయు సృష్టి; బ్రాహ్మణుని ధనము హరించి బాగుపడవు' అనుచు రచ్చ కెక్కెను.

సోమశర్మ చెప్పులు కొనుట మొదలుకొని రచ్చ కెక్కుటవఱకుఁ గల ప్రయాణసన్నాహ మంతయు పిల్లిగడ్డమువాఁడు కాకిమీసాలవాఁ డొకఁడు కనిపెట్టుచుండెను.

౬

పొరుగూరులకుఁ బోవు బాటసారు లందఱును ఒకరికొకరు తోడుగా సత్రమున గుఱ్ఱుపెట్టి నిదిరించుచుండిరి. కాకిమీసాలవాఁడుగూడ తా నొక ప్రయాణపు సంచిని దెచ్చి తలక్రిందఁ బెట్టుకొని నిదిరించెను.

నడిరేయి ఆకాకిమీసాలవాఁడు ఉలికిపడి లేచి 'అయ్యో! తెల్లా రొచ్చింది లెగరా లెగూ' అని ప్రక్క వానిని లేపెను. ఆపిలుపు విని ఒకరి నొకరు లేపుకొనిరి. బాటసారు లందఱును రెండు మూఁడు గుంపులుగా ముందరి వాఁడు నడచిన త్రోవ నడవఁ దొడఁగిరి.

ముందరివాఁడు 'ఇది దారి ఇది దారి' యని వారి నందఱను అడవికిఁ బట్టించెను. ముం దొక సెలయేఱుండెను. తెరువరు లందఱందు దిగిన వెంటనే కాకిమీసాలవాఁ డొకయీల వైచెను.

అపుడు అఱచేత గీఱలు కనఁబడుపాటి వెలుతురు రాఁదొడఁగెను. బాటసారులముందు పెద్దయెలుఁగుతో అలుఁగొకటి పడెను. బిఱ్ఱుబిఱ్ఱు మను మ్రోఁతలతో ఒడిసెలలనుండి రాలు పడఁదొడఁగెను, పథికు లందఱును తిరుగుడు పడిపోయిరి. ఇంతలో బేతాలురవలె దొంగలు రాహువులవంటి ఆయుధములతో వారి నందఱను చుట్టవయిచిరి. పాంథులు విఱుగఁ ద్రొక్కుకొనిరి. కొందఱు తమకడ నున్న ద్రవ్యమును రుప్పలలోఁ బాఱవయిచిరి. దొంగలు దుడ్డులతో మోఁదిరి. పట్టుకొనిన పయిబట్టలు చింపుకొని కొందఱు పాఱిపోయిరి. కొందఱు—'నాయనలారా! ఇది దేవతార్చన సజ్జ. దీనిని దాఁకకుఁడు. ఇది పోవుచో మాకు పస్తు' అని విప్పి చూపి దానికిఁ గట్టిన వలువల నిచ్చి వేసిరి. కొందఱు 'మీ రెడముగా నుండుఁడు. ఆఁడువారి నంటకుఁడు. మాముతాలో నున్న దెల్లయు నిప్పింతుము' అని నిలువు దోఁపిచ్చి వెళ్లిపోయిరి.

దొంగలు కొందఱను చాటునకుఁ గొంపోయి శోధించిరి. పొదలలోఁ దూఱినవారిని ఈఁటెలతోఁ బొడిచి వెలికి లాగిరి. సిగలు విప్పి చూచిరి. చెప్పులయట్టలను దబ్బనములతో గ్రుచ్చి పరిశోధించిరి.

కాకిమీసాలవాఁడు వెదకి వెదకి వేసారి తుదకు సోమశర్మను పట్టుకొనెను. సోమశర్మ శిష్యుని విడిచి పరుగిడఁ దొడఁగెను. కాకిమీసాలవాఁడు వెంబడించి సోమశర్మ కాలికొంకులకు వంకరకత్తిని బట్టి గుంజెను. కొంకులు తెగి సోమశర్మ కూలఁబడెను. కాకిమీసాలవాఁడు సోమశర్మదోవతి లాగి మొలలోని వరహాల జాలెను విప్పుకొని అంటుపోఁగులవఱకును చెవులు

చిటుక్కునఁ గోసికొనెను. నోటికని యూరకుండక సోమశర్మ 'ఓరి దొంగముండకొడుకా! నీది మాపొరు గూరేలే; ఈ డబ్బు నీకుఁ దక్కినపుడు చూచెదనులే' అనెను. పాఱిపోవుచున్న కాకిమీసాలవాఁడు వెనుదిరిగి సోమశర్మను సున్నములోని కెముక మిగులనీయక నలుఁగఁబొడిచెను. ఇంతలో వెనుకనుండి వచ్చు బాటసారుల అలికిడి ఆయెను. కాకిమీసాలవాఁడును మిగిలిన దొంగలును చీఁకటితోపాటు మాయమయిపోయిరి.

వెనుక బాటసారుల గుంపులో వచ్చుచున్న సోమశర్మ బావమఱఁది పరువెత్తుకొని వచ్చి చూచి వగచి చీవాట్లుపెట్టి కావడించి సోమశర్మను మోసికొనిపోఁ దొడఁగెను. సోమశర్మకు స్పృహ తప్పెను. అతని బావమఱఁదికి దప్పి పుట్టెను. అంతలో కురుంగుడి దాపున నొకరేఁబును పెద్దమఱ్ఱియుఁ గానిపించెను. సోమశర్మను మఱ్ఱిక్రింద దింపి అతనిబావమఱఁది నీరు త్రావఁ బోయెను.

మఱ్ఱిచలువచే సోమశర్మకు తెలివి వచ్చెను. కనులెత్తి చూచెను పెద్దమఱ్ఱి. కురుంగుడి దేవళము నుండి ఘంటాధ్వని వినఁబడెను. మాలదాసరి గుఱుతువచ్చెను. పిమ్మట నొప్పి హెచ్చెను మగత గ్రమ్మెను. చావు తెలివి పుట్టుకొని వచ్చెను. ఆ తెలివిలో కాకిమీసాలవాని చెంబు తలయు, పిల్లిగడ్డమును, ప్రత్తికాయ గ్రుడ్లును, కొంకికత్తియు లోనగు ఘోరాకారము కనులకుఁ గట్టినటులాయెను. అతఁ డావులించెను.

౭

చచ్చినవారి ముచ్చటలు చచ్చినవారికే తెలియవలె. అయినను బ్రతికియున్నవారు ఆముచ్చటలు తెలిపిపోయిరి, తెలుపుచున్నారు, తెలుపఁగలరు.

ఎఱిఁగిన సంగతులకంటె నెఱుఁగని సంగతులనే ఎక్కువగా తెలుపుటకు కొన్ని డిపోలు ఉన్నవి.— జ్యోతిశ్శాస్త్ర నిష్ణాతులు, మిస్మరిస్టులు, స్పిరిటిస్టులు, థియాసఫిస్టులు. పెద్దడిపోవారు వేదాంతులు.

పాశ్చాత్యవేదాంతులు ఇటు లందురు: మనుజాలందఱును చావఁగనే దయ్యము లగుదురు. వారి తల మీఁద కొమ్ములు మొలుచును. పాదములు వెనుకకు తిరుగును. త్రికాలజ్ఞానము కలుగును. కల్పాంతమువఱకును వారొక క్లబ్బులోనో ఏ డి ఆంజలిస్ హొటలులోనో ఉందురు. వారి కచ్చట స్వాతంత్ర్యము గాని, స్వరాజ్యముగాని, తుదకు పార్లమెంటుగాని సున్న. కల్పాంతమున భగవంతుఁడు పుణ్యపాపముల చిఠా ఆవర్జాలు విప్పి లెక్క చెప్పును. కొందఱకు ఎప్పటికిని స్వర్గము. మఱి కొందఱకు ఎప్పటికిని నరకము. పుణ్యపాపము లన్నిటిని క్రీస్తుమీఁద పాఱవయిచి కూర్చున్నవారికి స్వర్గము. తమనే నమ్ముకొన్నవారికి నరకము.

మన దేశమువా రిటు లందురు: చచ్చినవారికి మూఁడు దారులు—౧. వెలుతురు దారి ౨. పొగదారి ౩. చీకటిదారి.

జ్ఞానికి దారి లేదు. 'సున్న సున్నాం గలిసెను' అని శరీరము పోవఁగనే అతఁడు బ్రహ్మమున లయమగును.

వెలుతురు దారి *—

హిందూదేశమునందు అడవులలో బ్రహ్మోపాసన చేసినవారి కిది దారి. † ఈ చచ్చినవారిని మాస-సంవత్సర-అగ్ని-వాయు-ఆదిత్య-చంద్ర-విద్యుత్-వరుణ-ఇంద్ర-ప్రజాపతు లను దేవతలు ‡ క్రమముగా నొకరితరువాత నింకొకరు బ్రహ్మలోకమునకుఁ గొంపోవుదురు. అచట వారి యిష్టమే యిష్టము.

పొగ దారి § —

* అర్చిరాది మార్గము.
† బృహదారణ్యకము -౬-౨-౧౫. కౌషీతకము మొ.
‡ బ్రహ్మసూత్ర-౪-౩-౧, ౨, ౩, ౪.
§ ధూమ యానము.

యజ్ఞము చేసినవారికిని, యుద్ధమునఁ జచ్చినవారికిని ఇది దారి. ఇటఁ గులభేదము లేదు. ఈ యెడ హిందువుల ఉదారత శ్లాఘనీయము. తురకాణ్యమునకును వారు స్వర్గమొసఁగిరి. కృష్ణరాయలతో పోరి చచ్చిన తురకలు స్వర్గమున కేఁగి కల్పవృక్షముల కల్లులొట్టెలు దింపి త్రావిరఁట. సనకాదుల బొట్లు నాకిరఁట. ఆకాశగంగలో ఇసుకదిన్నెలమీఁద సప్తఋషు లర్చించుచున్న ఇసుకలింగములను ముచ్చెలకాళ్లతోఁ ద్రొక్కిరఁట. రంభాదు లెక్కడఁ గానఁబడిన నక్కడ ఒత్తి కౌఁగిలించిరఁట. *

ఈపొగదారినిఁ బడి స్వర్గము చేరినవారు పుణ్యమునంతయు ఖర్చు పెట్టుకొని మరల నీ లోకమునకే రవాణా యగుదురు.

చీఁకటిదారి.—

పాపుల కిది దారి. ఈదారినిఁ బడినవారు నరకపట్నము చేరుదురు. నరకము కలదా లేదా యని యొకని నడుగఁ బనిలేదు. పాడు పని చేయఁగనే యది కనఁబడునఁట! పాడుపనికి మనస్సే ప్రమాణమఁట! సరియగు నరకలోకపు భూగోళము ఖగోళము మొదలగు వానిని దెలుపుటకు శేషధర్మములు ఒక గైడ్. కాని అది పాఁత బడిపోయెను. సనాతనధర్మసభవా రయినను, చెలసాలల అధికారు లయినను అప్టుడేట్ గైడ్ ఒకటి తయారుచేయవలసియున్నది. చెలసాలలవారు ఈలోకమునసే నరకలోక మొకటి తయారు చేసియున్నారు. సత్యాగ్రహ మొవరింపినఁ జాలును; పోయి చూడవచ్చును.

ఇందు ఒక పుంత.

ఈచీఁకటిదారిలో నొకపుంత కలదు. ఈపుంత కావల కంత లేదు. ఇది బ్లయిండ్ స్ట్రీట్. స్పిరిటిస్టులకును థియొసఫిస్టులకును ఈపుంత కొట్టినపిండి. ఈ పుంతలోనివారు దయ్యములు, తురకదయ్యములు, బర్మాదయ్యములు, తెల్లదయ్యములు, బ్రహ్మరాక్షసులు.

ఈదయ్యములను అన్ని దేశములవారును అంగీకరించిరి. ఎవఁ డేభావముతోఁ జచ్చునో వాఁ డాభావముతోఁ బుట్టు నని గీతాచార్యు లనిరి. సోమశర్మ కాకిమీసాలవానిని కనులకుఁ గట్టుకొని చచ్చి వచ్చి ఈపుంతలోఁ బడి బొమ్మరాకాసి యయి ఆమఱ్ఱిమీఁది మకాము చేసియుండెను. బ్రతికిన నాలుగునాళ్లును అతనికి జగడములతోడను సంపాదనముతోడనే సరిపోయెను. ఇపుడు తీఱికగనుక నాలుగుపుంజీల ఆఁడుదయ్యముల వలచి వలపించి గార్హస్థ్యము గావింపఁదొడఁగెను.

౭

మాలగూడెము మాఱుమ్రోఁగునటులు భజన చేసి దాసరి నిదురించెను. రెండవజామున పిల్లి యొకటి గుడిసెలోఁ దూఱి కోడిని బట్టఁబోయెను. కోడి కొక్కొరొకో యనెను. కోళ్లన్నియు కొక్కొరొకో యని సానుభూతి చూపెను.

దాసరి లేచి నింగివంకఁ జూచెను గాఢాంధకారము. ఒకచుక్కయుఁ గానరాలేదు. వేగుజా మాయె ననుకొని అతఁడు గుడికి బయలుదేఱెను.

నింగి మబ్బులచే నిండియుండెను. చీఁకటి ఓయనిన మాఱుపలుకుచుండెను. దట్టమగు నడవిలో మరులుమాతంగి త్రొక్కెనేమో తప్పుదారిని బడెను. పొదలన్నియుఁ దిరిగెను. చిగిరింతలచేఁ గప్పఁబడిన పాడునూతులలోఁ బడి యెట్టెటులో ఒడ్డునకుఁ బ్రాఁకెను. అవురుదుబ్బుల చే లన్నియుఁ దిరిగెను. ముండ్లు లాగుకొనుచు, పల్లేరుకాయలఁ దుడుచుకొనుచు, పూచికలఁ బీఁకుకొనుచుఁ బోయిపోయి తుద కతఁడు మఱ్ఱి కడకుఁ బోవుదారిని జూచి దొరకనే దొరకె నని ఆ దారిని బడెను.

క్రోలి పాఱవయిచిన కొబ్బరి బొండములవలె పుఱ్ఱెలు పడియుండెను. కంబళ్లవలె పచ్చితోళ్లు ఈఁగలు ముసరఁగా కంపల వ్రేలాడుచుండెను. చీఁకటి కుప్పలవలె వెండ్రుకలు అచటనచట గుట్టలుగాఁ బడి

* ఆముక్తమాల్యద, ౧. ౨౮.

యుండెను. ముందుముందులకుఁ బోవఁగా కుక్కలును, నక్కలును గుల్లిన ప్రేవులకు పెనఁగులాడుచుండెను. దాసరి అది యొక మాదిగగూడె మనుకొనెను. ముందరికి నడచెను.

కుక్కలు ముంగాళ్ల మీఁద లేచి చెట్టుమీఁదికి దొంగచూపులు చూచుచు ఎముకలు నోటఁ గఱచుకొని పరుగెత్తుచుండెను. మాంసఖండములు తన్నుకొని పోవు గ్రద్దలు కొమ్మలు తగిలి అఱచుచుండెను. క్రోఁతులు అరచేతి వ్రేటు దిని రొండిని చేతు లిడికొని అంగలార్చుచుండెను. ఇవి యిటు లుండఁగా పెద్ద మంట కనఁబడి వెంటనే మాయమాయెను.

'ఎవఁడో ఈచెట్టుమీఁద నున్నాఁడు, ఇది కట్టెలు కొట్టుకొను వేళయా కాదు. కావున వీఁడు మానవుఁడు కాఁడు. నీచుకంపు కొట్టుచున్నది. ఏమిటిరా యిది?' అని దాసరి పరికించెను.

'నిన్ను చూచితిని లే' అను మాట వినఁబడెను. పెద్దమంట మండెను. వెంటనే చిమ్మచీఁకటి యాయెను. దాసరిముందు ధమ్మని చప్పుడాయెను. ముందు కొండ యెత్తువాఁడు, కండకన్నులవాఁడు, కుండమోఁకాళ్ల వాఁడు, నూతిబొడ్డువాఁడు, శవపుగోఁచివాఁడు, చెంబుతలవాఁడు, తేనెతుట్టెగడ్డమువాఁడు, బూరగాలివాఁడు, కాకిమీసాల వాఁడు!

దాసరి దేవునిఁ దలఁచెను. బ్రహ్మరాక్షసుఁ డొక తాపుతన్నెను. దాసరి దుడ్డుకర్రతో నొకపెట్టు పెట్టెను.

ఈచప్పుడు విని లేచి ఆఁడుదయ్యములు మూతులు సాఁచి కొమ్మలచివరఁ గూరుచుండెను. బొమ్మరాకాసి దుడ్డుకర్ర విఱిచి దాసరి డొక్కలో నొకగుద్దు గుద్దెను. దాసరి తప్పించుకొని ఒకపోటు పొడిచెను. బాఁపనదయ్యము మాలని ముక్కు పీఁకఁజూచెను. దాసరి పిడికిలి పోటులే కోలగా తిరిగెను. బేతాళుఁడు ప్రేవుచబుకు జాడించెను. మాలఁడు దానిని లాగుకొనెను. దయ్యము ముందరి కొఱగెను. ఆఁడుదయ్యము లయ్యయ్యో యని యఱచెను. మాలఁ డొక తన్ను తన్ని తప్పించుకొని పాఱిపోఁ జూచెను.

'ముండకూఁతులారా! కుండెఁడు బండెఁడు తిని కూరుచుందురా? వీఁడు తప్పించుకొని పోచున్నాఁడు. రారేమే. రండే' అని బూతులు తిట్టుచు బొమ్మరాకాసి దాసరిచుట్టు తిరుగఁదొడఁగెను.

'అడుగనిదే అమ్మయు పెట్టదు' అని పేఁడనీళ్లు చల్లుకొనుచు పెద్దభార్య సోమిదమ్మ దిగెను. 'పిలువని పేరంటమునకు పోరా దని కూర్చుంటి'నని చిన్నభార్య లంబాడీదయ్యము కాఁబోలు 'హసిలి' ఎముకకత్తితో, ప్రేవుల త్రాళ్లతో దిగెను. 'మీరే కాఁబోలు మహా ప్రియురాండ్రు' అని బాడించుకొనుచు వెంట్రుకచీపురుతో నొకతె, నరముల యొడ్డాణముతో నొకతె, కంకాళపు కర్రతో నొకతె బిలబిల మూఁగిరి.

మగవానిని పట్టుకొనుటకు ఆఁడుదయ్యములు చాల నేర్పరులు. చిన్నదయ్యము నర మొకటి దాసరి మీఁదికి విసరెను. మిగిలిన వారు లాగిరి. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు కట్టఁదొడఁగెను. దాసరి కాళ్లతోఁ ద్రొక్కుచు ఎగురుచు మోఁచేతులతోఁ బొడుచుచు పెనఁగులాడుచుండఁగా లాగుకొని పోయి బాపనదయ్యము వానిని మఱ్ఱికిఁ గట్టివయిచెను.

౬

'ఓసి సోమీ! కత్తియు కుండయు తే. దొమ్మరనాగీ! పిడకలదాలి పెట్టు. లంబాడీహసిలీ! నీవు పోయి పైని పడుకో.' అని ఫురమాయించి బొమ్మరాకాసి దాసరిని జూచి బుసకొట్టి, 'ఒరే! నాచెమట దీసిన నిన్నూరక చంపుదు ననుకొంటివా? నీమెడ సగముకోసి వేఁడి వేఁడి నెత్తురు త్రాగుదును. అదిగో అటు చూడు. ఆతాటితోపున పుర్రెలలొట్టెలు! ఆకల్లు త్రాగుచు పండఁగాల్చిన నీమాంసఖండములు నీ రంద అందీయఁగా నంచుకొందును' అనెను.

ఆఁడుదయ్యము లన్నియు తమతమ పనులకు వెళ్లెను. దాసరి యిటు లనెను: 'అయ్యా! వేగిరపడవలదు. నేను మీకంచములోని ముద్దను. నాకీ మేనిమీఁద అంతగా భ్రాంతి లేదు. ఇది పోవుటే మేలు. ఏలం

దురా, నీచజన్మముతో నొక ప్రాణికి భుక్తి యిడుట ముక్తి కాదా?'

'ఏమీ? అంత స్వచ్ఛందశరీరుఁడవా? అగుచో ఇంత పెనఁగితి వేల?'

'అయ్యా, మీరనిన దేవతలకును హడలు. ఇఁక నామాటయా? ఊరక చంపనిచ్చుట పాతక మనరా? కాన పెనఁగితిని. దీనికి కినుక వలదు.'

'ఏమీ పెద్దమాట లాడుచుంటివే! ఊఁ చెప్పు!'

'అయ్యా, నేనేమి చెప్పఁగలను? అయినను ఒక హిత వాడెదను. ప్రాణభీతిచేఁ గాదు. మాధ్యస్థ్యము నకు మాటలాడు చుంటిని. అయ్యా! నీవు నక్కవా, కుక్కవా, పులివా, పుట్రవా? కావుగదా! దేవయోనివి. మీకు మాకంటె పాటవమా యెక్కువ, తెలివియా యెక్కువ. ఇట్టి నీకు భక్ష్యాభక్ష్య వివేకము లేకునికి పాడియా? ఈనాశరీరము రుచియా శుచియా? ఇదియు హింసైకలభ్యము. హింసవలన యమబాధ మీకును తప్పదే.

'మీకు దేవతలు సోదరులుకదా! మీరు వారిచే బాధింపఁబడుట కేమి కారణము? తామసాహారము కాదా? నాకు పలుకరాదుగాని చంద్రుని మొదటి కళ అగ్ని క్రోలునఁట గాదా! దేవతలకు అమృత మాహారము. అది సాత్త్వికము. దాన వారు మీకంటె పెక్కెండ్లు జీవింతురు. ఇది యంతయు విచారించి మీకు రుచించినటులు చేయుఁడు.'

'ఆట్టే చంపకు. మాకు రాని చదువులా? "ప్రథమాం పిబతే వహ్నిః"కదా! సరికాని, మాకు దేవతలు సోదరు లని నీవే యంటివి. అగ్ని చంద్రుని మొదటి కళ క్రోలునని నీవే యంటివి. అట్టె అగ్ని తినని వస్తు వున్నదా? ఇఁకఁ జాలు. ఇది మాకు వృద్ధానుచారములే. సరే కాని చదువులు చాలఁ జదివితివి. చదువులతో ఆఁకలి యెవఁడు తీర్చుకొనఁగలఁడు? చదువులలో వాదించి నా మెచ్చు గొనలేవుగాని నాయాఁకలి తీర్చి యీచదివిన కూర మంచి రుచిగా నున్నదని మాత్రము మెచ్చు గొనఁగలవు.'

'అయ్యా! నీవు సర్వజ్ఞుఁడవు. నాకోనమాలు రావు. పైఁగా నేను మాలఁడను. నీకు మాఱాడఁగలనా? నాపొరపాటు లన్నియు మన్నించి నాప్రార్థన మొకటి వినవలయును. కురుంగుడి దేవరను గొలుచుట నాకు నిత్యవ్రతము. సేవాకాల మయినపిదప ఈదేహము తమది.'

బాపనదయ్యము కొంచెము నవ్వి దాసరి చెక్కిలి గొట్టి యిటు లనెను: 'బలే మోసగాఁడవురా! దారులు కొట్టికొట్టి నిన్న కాదా దాసరి వైతివి. మంచిది కాని, నీవే చెప్పు! నోటిముద్ద నెవఁడు జాఱవిడుచును? తప్పించుకొని శరీరము నెవఁ డిచ్చును? నేను వదల మియు నీవు పోమియు నిక్కము. ఎందుల కీఁక రచ్చ? చావునకు సిద్ధపడు!'

'నారాయణనారాయణా' యని చెవులు మూసికొని దాసరి కన్ను లింతలు చేసికొని ఏకాగ్రదృష్టితో నిటు లనియెను: 'నేను మరల రానిచో వామనస్వామి మీఁద ఒట్టు.'

తీవ్రమగు ఈపలుకుబడి బొమ్మరాకాసిని కదలించివయిచెను. కురుంగుడియు వామనస్వామియు మాఁదాసరియు అంతయు గుఱుతు దగిలెను. వెంటనే బందము విప్పెను. దాసరి నమస్కరించి వెళ్లిపోయెను.

పిదప పెద్దభార్య మొదలుకొని చిన్న భార్య వఱకును గల రాణివాస మంతయు వచ్చి ముక్కుమీఁద వ్రేలు వేసికొనెను. వారందఱు గలిసి బండుబూతులు తిట్టిరి; ఎడపెడ తన్నిరి. 'చేఁ జిక్కినవానిని జాఱవిడిచిన విధవవు. ఇఁక నీఛావు నీవు ఛావు' మని తిట్టి విడాకులు లేకయే గుడిసెమీఁద దెబ్బ కొట్టి లేచిపోయిరి.

సోమి యింత సులువుగా లేచిపోయినందులకు వానికి సంతసము కలిగెనుగాని హసిలికొఱకు కంట తడి పెట్టెను. పిమ్మట చెట్టుమీఁది కెగిరి యిఱుకు కొమ్మలలోఁ గూరుచుండి యేదియో యాలోచింపుచుండెను. భార్య లందఱును లేచిపోవుటచే నతనికి వైరాగ్యము కలిగియుండవచ్చును.

౧౦

'వామనస్వామీ! నేను నీగుర్రమను, నేను నీ కేనుఁగను' అని యనుకొనుచు దాసరి నిండువేగముతో కురుంగుడికి పరువిడెను.

నేఁడు వానిపాట ముక్తికి బాట. వాని పెదవుల మీఁది మందహాసము భగవంతుని చిద్విలాసము వాని కన్నులు ముక్తికి తెన్నులు. వాని మోము దేవుని గీము. ఇట్టిభక్తితో నతఁడు భజన చేసెను.

నేఁటి తాండవమున వాని మేను బంతి. వాని యడుగులు తాళములు. దాసరియే నాఁడు భజించెను. వామనుఁడే వినెను. దాసరియే నాఁడు తాండవించెను. వామనుఁడే చూచెను.

వామనుని విడిచి దాసరి వెనుదిరిగెను. వానిమోము మధుకలశము. అతఁడు పొరలుదండము లొనరించి లేచెను. శిఖరము కానిపించునంతవఱకు వెనుకనడకతో మ్రొక్కుచు నడచెను. పిదప మనోదేవాలయముననే వామనుని గొలుచుచుఁ బరుగెత్తెను. బాపనదయ్యము వెర్రిచూపులు చూచుచుండఁగా దాసరి మర్రిక్రిందికిఁ జనెను.

ఆమండు టెండలో తన బట్టతల చట్రాతివలెఁ గానిపింపఁగా బ్రహ్మరాక్షసుఁడు దాసరిముందరికి నడచెను. దాసరి కౌఁగిలించుకొని 'మహానుభావా! నా వ్రతము పూర్తి చేయించితివి. నీ చెఱఁ బాపి నన్ను ముక్తి చెఱలోఁ బెట్టితివి. ఎన్నాళ్ల యాఁకలియో పాపము, పారణచేయుము' అని యనెను.

రాకాసికన్నులు బాష్పములచే గాజులాయెను. కౌఁగిలి వదిలించుకొని మాలనిచుట్టు ప్రదక్షిణ మొనరించెను. నొసలు పాదము లంట వ్రాలెను. పర్యాయముగా పాదములు నెత్తిని దాల్చి లేచి, 'అయ్యా, అతిదారుణ మగు ఈప్రతిజ్ఞ నీకుఁగాక యొరులకుఁ జెల్లదు' అని స్తుతించుచుండఁగా దాసరి యిటు లనెను: 'అయ్యా! బాస నమ్మి యాఁకట మాఁడియు నోటిముందు ముద్దను జార్చుకొనువానిని నే నెన్నఁడును కని వినియుండలేదు. గొప్పఁదనము నీదా నాదా? బాసల కేమి? నోరికొలఁది చేయ నగును. అయ్యా, చాల తడవాయె నన్నుఁ గఁదినుము!'

'ఇఁక నటు లనవలదు. నరమాంసము చేతనే ఈ బొజ్జ పెరిఁగెను. నీచెలిమితో నాచక్రము తిరిగెను. మీ వంటిభక్తులు మావంటి పాతకులను తరింపఁజేయనిచో మాకు గతి యేమి? వానకు సముద్ర మయినను ఎడారి యయినను ఒకటియే కాదా?'

'అయ్యా! బాసచొప్పున ఈశరీరము తమదే. నే నీయ ననుట లేదు. ఈశ్వరుఁడే సాక్షి.'

'వలదు వలదు. నాశరీరము నీవు గొనవలయును. అయ్యా! నేను ఘంటాకర్ణునికంటె తుంటరినా? శ్రీకృష్ణుఁ డతనికి శ్రేయ మిడలేఁడా? భక్తుఁడు భగవంతుని కంటె మేలు చేయునందురు. అట్టి మేలు నాకు చేయ రాదా? ఒకనికి మేలు చేయుట భగవత్పూజ కాదా?'

'అయ్యబాబో! అంతపని నాతరమా? నాబాబు తరమా?'

'ఆహా! నీతరమే.' అని ఆబొమ్మ రాకాసి దాసరి పెడతలఁ బట్టి చూపి, 'నాయనా! నిన్నిచ్చట రాతఁ గొట్టితిని' అని చెప్పుచుండఁగా దాసరి 'భగవంతుఁడు నాపాపమున కారీతిగా సుంకము గొనెనే కాని వేఱు కాదు.' అని యనఁగా తెల్లఁబోయి తెలివి దెచ్చుకొని బాపనదయ్యము 'మహాత్ముఁడా! పిదప నేను దొంగచే కొట్టఁబడి వానిరూపే తలఁచుచు చచ్చి యిటు లయితిని. బాటసారులను పలువురను ఈపాట్టఁ బెట్టుకొంటిని. పూర్వజన్మమున బ్రాహ్మణుఁడను. దయ నీయుఁడను. నేఁడు నీపాడిన వామనస్తుతిఫలమును ధారాదత్తము చేయుము. ఇఁక ఈ నాదేహము తన యిల్లు చేరును' అని యనెను.

'అమ్మా! ఏమో యనుకొంటిని. ఈశరీరమునకు బదులు నేఁటి పాటఫలము కాదు సరికదా ఒక త్రుటిఫల మేని యీఁ జాలను. ఈశరీరము లెన్ని వచ్చెను, ఎన్ని పోయెను? ఇది బుడగ. సరికాని, కప్పుర మిచ్చి ఉప్పు కొను మందువా?'

'ఔరౌరా! సగమేని యిమ్ము! మీను మ్రింగి నచో సముద్రమునకుఁ గొఱంతయా?'

'అయ్యా! నీకును నాకును జరిగిన బాస యేమి? ఇపుడు నీయడుగున దేమి? పాతాళప్రశ్నము లేల? బావిత్రవ్వఁగా బేతాళములు బయలు దేఱినవఁట! పాపము! ప్రొద్దు వోయెను. ఇఁక నన్నుఁ దినుము! ఓ యమ్మలారా! కుండ తెండు! కత్తి తెండు! దాలియేదీ? పేరేరీ? ఎవరును లేరే! పోనిండు! నేనే తెచ్చెదను! ఏడ నున్నవో కొంచెము తెలుపుఁడు!'

'ఆసంసారము శాంతించెను. శాంతమ్ పాపమ్. అయ్యా! భక్తులకు దయ వలదా? పూర్ణాచార్యుల వారు సంతుష్టులయి రామానుజులకు గీతాచరమార్థము నుపదేశించి అనధికారులకుఁ జెప్పవలదని శాసించిరి. శ్రీరామానుజులు లోకులయెడ దయ గలిగి రంగని గోపుర మెక్కి యెలుఁగెత్తి చాటిరి. దాన గురువు కోపించెను. శిష్యుఁ డిటు లనెను: "'నే నొకఁడనే నరకమునఁ బడుట మేలా? భక్తులందఱకు పరమపదము లభించుట మేలా?' అని నాలో నే నాలోచించుకొంటిని. రెండవదియే మేలని నిశ్చయించుకొంటిని. అంతట గోపుర మెక్కి మీరు చాటుటగా నేను చాటితిని" అనెను. గురువు సంతసించెను. నీవు లోఁగడఁ జెప్పినట్లు కలుషము గాని కాయమునఁగాని కల్యాణము కలుగదు. కావున ఈ పాడు రూపు డిపి నన్ను కృతార్థుని జేయుము. నీ పాటఫలములో పాతికపాలేని ఇమ్ము.'

'అమ్మ, ఎంతాశ!'

'పోనీ తుదిపాట ఫలమేని చాలును. ఇదిగో ఈయనిచో ఇఁక లేచుట సున్న' అని ఆబొమ్మరాకాసి దాసరి పాదములను గట్టిగా లంకించుకొనెను.

'అయ్యా! నేను దీనిఫల మెఱుఁగను. పరమేశ్వరుని ముఖోల్లాసమే ఫలము. అదియుఁగాక ఆజ్ఞకుఁగాని అభ్యనుజ్ఞకుఁగాని ఫలపరిగణనము ప్రపన్నుని కేడది? మఱియొకటి. ఫలము బంధమునకు ఇక్క. ఫల మింతయనియు అంత యనియు లెక్కవేసి దానిలో ఇంత గొమ్మనుటకు వెఱపు గలుగుచున్నది. భగవంతుఁడే మిమ్ము రక్షించును. ఊఱడిలుఁడు.'

ఈమాటలు దాసరి నోట నుండఁగనే దయ్యము తలమీఁద పిలకయు, బుజమున జందెములును, చేత బుడి చెంబును, మేన బ్రహ్మవర్చసమును పుట్టుకొని వచ్చెను. పొగనుండి నిప్పువలె రాక్షసదేహము నుండి సోమశర్మ వెలువడెను.

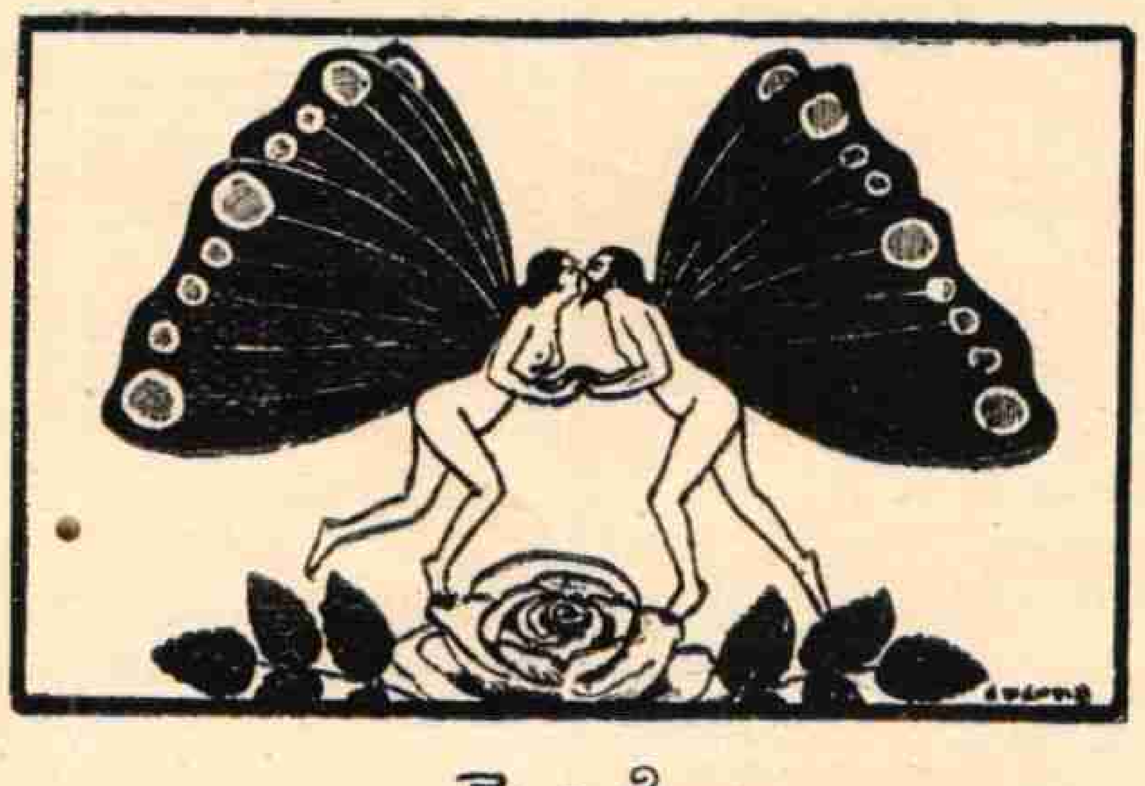

పెండ్లి